

CZU: 343.1

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2024.2\(69\).02](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2024.2(69).02)

PROVOCĂRILE INTRODUCERII ÎN LEGISLAȚIA PROCESUAL-PENALĂ A ACORDULUI JUDICIAR DE INTERES PUBLIC

Ana GURGHIS,
magistru, asist. univ., USM
<http://orcid.org/0009-0002-3842-7299>

SUMAR

Procedura de urmărire penală și examinare judiciară a infracțiunilor comise de persoanele juridice se referă la categoria procedurilor speciale. Legiuitorul a instituit o nouă procedură specială aplicabilă persoanelor juridice, denumită acord judiciar de interes public. Procedura, relativ nouă, implică anumite condiționalități de aplicare, termene, obligații instituite, implicarea instanței de judecată, a apărătorului, procurorului ierarhic superior, pentru încheierea unui asemenea acord. Aceste particularități determină exigența unor reguli speciale aplicabile în cazul încheierii unui acord judiciar de interes public.

Cuvinte-cheie: procedură specială, proces penal, persoană juridică, răspundere penală, infracțiune, acord judiciar, procedură alternativă.

Practica legislativă din cele mai multe țări a cunoscut așa-numitele „proceduri speciale” de urmărire și de judecată în cazuri în care există factori care să justifice urgentarea desfășurării procesului penal, identificând garanții speciale în vederea ocrotirii unor categorii de infractori, solemnitățile corespunzătoare inculpaților cu funcție de răspundere în stat etc. [5, p. 564]. Astfel, s-a dezvoltat practica legiferării unor proceduri speciale, cu elemente derogatorii de la procedura obișnuită, aplicabilă în special pentru persoane juridice.

În anumite situații, pentru atingerea scopului legii penale și a celei procesual-penale deopotrivă, se impune adoptarea unui regim procesual cu caracter special, aplicabil numai la rezolvarea anumitor cauze penale. Normele juridice care alcătuiesc procedurile speciale au o arie limitată

THE CHALLENGES OF INTRODUCING CRIMINAL PROCEDURAL LEGISLATION OF THE PUBLIC INTEREST JUDICIAL AGREEMENT

SUMMARY

The procedure for the criminal prosecution and judicial examination of offences committed by legal persons falls under the category of special procedures. The legislator has established a new special procedure applicable to legal persons, called the public interest judicial agreement. The relatively new procedure implies certain conditions of application, time limits, obligations established, involvement of the court, the defender, the superior public prosecutor, for the conclusion of such an agreement. These specific features make it necessary to lay down special rules applicable to the conclusion of a judicial agreement in the public interest.

Key-words: special procedure, criminal process, legal person, criminal liability, crime, judicial agreement, alternative procedure.

de aplicare și constituie derogări de la procedura obișnuită, care reprezintă cadrul normal al desfășurării procesului penal [8, p. 517]. Astfel, procedurile speciale sunt modalități de desfășurare a procesului penal, diferite de procedura obișnuită, constituite dintr-un complex de norme cu caracter complementar și derogatoriu, ceea ce presupune că, în cazul aplicării lor, procesul penal se desfășoară după normele comune numai în măsura în care nu există dispoziții speciale care au prioritate [8, p. 335].

La nivel național, legiuitorul moldav a reglementat legal răspunderea penală a persoanelor juridice. Cu toate că tragerea la răspundere penală a persoanelor juridice se face pe baze generale, aceasta are un șir de particularități față de răspunderea penală a persoanei fizice. Acest specific determină existența unor reguli speciale de procedură aplicabile în cazul instrumentării unui dosar penal împotriva persoanelor juridice [4, p. 919].

Urmărirea penală și judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice se efectuează conform procedurii obișnuite cu derogările și completările prevăzute de capitolul VI al Codului de procedură penală al Republicii Moldova.

Prin Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative a fost completat capitolul prenotat cu secțiunea 2, care reglementează procedura privind acordul judiciar de interes public [6], fiind o procedură specială nouă, care n-a fost reglementată anterior.

Completarea legislației procesual-penale cu o procedură alternativă pentru urmărirea penală și înfăptuirea justiției în privința persoanelor juridice a constituit o necesitate, or, în comparație cu persoanele fizice, în situația persoanelor juridice nu se atestau proceduri alternative pentru urmărirea penală și înfăptuirea justiției. Mai mult, potrivit legislației penale a Republicii Moldova, răspunderea penală a persoanei juridice este limitată la aplicarea a trei categorii de pedepse, și anume: 1) amenda; 2) privarea de dreptul de a exercita o activitate; 3) lichidarea persoanei juridice [1]. Aceste categorii de pedepse implică excluderea de pe piața comercială a unui actor economic și distorsionarea concurenței.

Subsecvent, dacă o infracțiune este săvârșită de către o persoană fizică, drept proceduri alternative ar fi posibile aplicarea procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției (art. 504-509² din Codul de procedură penală), procedura acordului de cooperare (art. 509³-509¹⁰ din Codul de procedură penală) sau judecarea pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală (art. 364¹ din Codul de procedură penală), care reduc semnificativ din durata proceselor penale în fața instanțelor de judecată și a pedepselor aplicate.

Adițional, având în vedere că persoana fizică poate încheia, de exemplu, un acord de recunoaștere a vinovăției, în virtutea căruia beneficiază de o reducere a pedepsei penale în schimbul recunoașterii vinovăției în comiterea infracțiunii incriminate și calificarea juridică indicată în actul de acuzare, s-a impus necesitatea instituirii unui asemenea mecanism și persoanelor juridice care întrunesc anumite condiții.

Conform art. 523¹ Cod de procedură penală al Republicii Moldova, acordul judiciar de interes public „este o tranzacție publică încheiată între procuror și reprezentantul legal sau reprezentantul desemnat al persoanei juridice prin care ultimul recunoaște faptul comiterii infracțiunii,

încadrarea juridică a faptelor și se angajează să execute obligațiile stabilite în acordul judiciar de interes public în schimbul renunțării de către procuror la transmiterea cauzei penale în instanța de judecată” [2].

În aspect comparativ, în Franța această procedură a fost instituită prin Legea nr. 2016-1691 din 9 decembrie 2016 privind reforma în domeniul transparenței, luptei împotriva corupției și modernizării vieții economice, cunoscută sub numele de „Sapin II”, fiind instituit astfel un mecanism procedural inovator – „acordul judiciar de interes public”. Acesta din urmă este un mecanism tranzacțional pentru gestionarea eficientă și rapidă a procedurilor împotriva persoanelor juridice. Această alternativă la urmărirea penală se aplică persoanelor juridice acuzate de corupție și trafic de influență, active și pasive, fraudă fiscală, spălare de bani și orice infracțiune conexă [10].

În Republica Moldova acordul judiciar de interes public urmează să conțină, obligatoriu, mai multe elemente, și anume:

- 1) data și locul încheierii;
- 2) numele, prenumele și calitatea persoanelor care au participat la încheierea acordului;
- 3) date cu privire la identificarea persoanei juridice;
- 4) descrierea faptei ce formează obiectul acordului și de care este învinuită persoana juridică;
- 5) încadrarea juridică a faptei;
- 6) declarația expresă a reprezentantului persoanei juridice prin care recunoaște comiterea infracțiunii și acceptă încadrarea juridică a faptei;
- 7) modul de executare a amenzii de interes public cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror și persoana juridică învinuită;
- 8) obligațiile, modul și termenul de executare a acestora;
- 9) semnătura procurorului, a învinuitului și a apărătorului.

De vreme ce procedurile simplificate au menirea de a păstra neatins unele garanții deduse din contextul dreptului la un proces echitabil, legiuitorul nu a neglijat obligația de a se expune asupra obligativității participării apărătorului în cadrul procesului de încheiere a acordului judiciar de interes public, trasând în acest fel ideea că și în această situație particulară dreptul la apărare și reprezentarea calitativă a intereselor persoanei juridice rămân a fi prioritare.

Rolul esențial al apărătorului se manifestă, în particular, prin competența acordată exclusiv acestuia de a asista persoana juridică la încheierea acordului, în special prin prisma faptului că anume apărătorul certifică separat, în scris, declarația că acordul judiciar de interes public a fost examinat de el personal, că procedura de încheiere a lui corespunde prevederilor legislației procesual-penale, fiind respectată întocmai și că încheierea acestuia de către reprezentantul persoanei juridice învinuite rezultă din înțelegerea lor confidențială anticipată.

În contextul expus, prezența apărătorului la încheierea acordului judiciar de interes public este una obligatorie, fapt ce rezultă nemijlocit din coroborarea art. 523² alin. (1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, care statuează expres că acordul se încheie cu participarea obligatorie a apărătorului, precum și din conținutul art. 69 alin. (1) pct. 11), potrivit căruia participarea apărătorului în cadrul procesului penal este obligatorie în orice situație în care prevederile legale fac referire la necesitatea stringentă a participării acestuia.

Un alt aspect esențial al acestei proceduri alternative aplicabile persoanelor juridice este că încheierea acordului judiciar de interes public cu persoana juridică, confirmat de către instanța de judecată, nu înlătură răspunderea penală a persoanelor fizice vinovate de comiterea infracțiunii. Evident, legiuitorul nu putea face derogare de la această prevedere, or, ideea răspunderii penale a persoanei fizice din cadrul entității responsabile de comiterea infracțiunii, în paralel cu atragerea la răspundere a persoanei juridice, poate fi urmărită ca un fir roșu încă din momentul conceperii ideii de responsabilitate a persoanei juridice, fiind o caracteristică indiscutabilă a acesteia.

În acest sens, acordul judiciar de interes public nu poate fi semnat de către reprezentantul legal al persoanei juridice, care a fost pus sub învinuire, or, potrivit art. 523³ alin. (2) pct. 6), una din obligațiile ce urmează a fi asumate de persoana juridică este: înlăturarea de la administrare a persoanelor care au participat la comiterea infracțiunii. Prin urmare, acordul judiciar de interes public nu afectează urmărirea penală a persoanelor fizice care au comis infracțiunea și nu înlătură răspunderea penală a acestora, cauzele penale în privința persoanelor fizice urmând a fi examinate în proceduri separate. Mai mult decât atât, aceste prevederi vin să asigure o dată în plus lipsa unui posibil conflict de interese între reprezentantul persoa-

nei juridice și entitatea pe care acesta o reprezintă, în cazul în care acesta ar avea o legătură cu comiterea infracțiunii.

Identic altor circumstanțe în care se arată oportună pledarea pentru o procedură simplificată și de această dată, legiuitorul a oferit șansa de a declanșa procedura încheierii acordului unui cerc mai larg de persoane, stabilind că acesta poate fi încheiat atât la manifestarea inițiativei venind din partea procurorului, cât și a reprezentantului persoanei juridice sau a apărătorului, dar indicând termenul limită până la expirarea căruia acestea își pot face auzită solicitarea. În cazul dat, opțiunea de a fi examinată cauza în procedură simplificată se referă doar la faza de urmărire penală, epuizându-se odată cu finalul acesteia.

În altă ordine de idei, potrivit art. 523³ alin. (2) Cod de procedură penală, prin acordul judiciar de interes public se stabilesc următoarele obligații cumulative față de persoana juridică învinuită:

- 1) să achite o amendă de interes public în bugetul de stat, a cărei mărime se stabilește în limitele de la trei amenzi minime, prevăzute pentru infracțiunea comisă, până la 30% din cifra medie de afaceri anuală calculată pe ultimii trei ani până la data pornirii urmăririi penale;
- 2) să fie supusă unui program de monitorizare pe o perioadă de maxim trei ani, sub supravegherea instituției responsabile;
- 3) să suporte cheltuielile pentru experții sau persoanele calificate, care vor asista instituția responsabilă de monitorizarea persoanei juridice învinuite, precum și cheltuielile pentru efectuarea analizelor juridice, financiare, fiscale și contabile necesare misiunii de monitorizare;
- 4) să nu comită alte infracțiuni în perioada de monitorizare;
- 5) să înlătore de la administrare persoanele care au participat la comiterea infracțiunii;
- 6) să restituie profitul ilicit obținut prin comiterea infracțiunii și să repare prejudiciul cauzat prin infracțiune.

Se impune observația referitoare la natura acestor obligații asumate de către persoana juridică. Astfel, este remarcabil faptul că ele se referă atât la înlăturarea unor condiții sau circumstanțe ce au favorizat săvârșirea infracțiunii, cât și evitarea acestor riscuri pe viitor, fiindu-i opozabile în același timp și toate cheltuielile în legătură cu monitorizarea acesteia, dar și achitarea

unei amenzi suma căreia poate varia, în funcție de circumstanțe, în limitele prevăzute de lege.

Executarea obligațiilor stabilite în acordul judiciar de interes public înlătură răspunderea penală a persoanei juridice. Dacă procurorul constată că persoana juridică a executat toate obligațiile stabilite în acordul judiciar de interes public, la expirarea termenului stabilit în acordul judiciar de interes public, acesta dispune, prin ordonanță, încetarea urmăririi penale. În cazul în care persoana juridică nu a executat integral obligațiile stabilite în acordul judiciar de interes public, procurorul dispune reluarea urmăririi penale și informează imediat reprezentantul persoanei juridice despre neexecutarea integrală a obligațiilor stabilite. Astfel, observăm că lista obligațiilor nu este complementară sau alternativă, persoana juridică având obligația de a le realiza cumulativ. În ipoteza în care aceasta deviază de la executarea obligațiilor prestabilite, concomitent cu decizia de reluare a urmăririi penale, persoanei juridice urmează să i se restituie amenda de interes public achitată în contul bugetului de stat.

O atenție deosebită merită faptul că legiuitorul limitează posibilitatea tuturor persoanelor juridice regăsite în postura de acuzat de a fi parte a unui acord judiciar de interes public, acesta făcând referire la anumite componente de infracțiune pentru care e rezervată posibilitatea dată, cât și la inexistența unei practici de acest gen a entității, similitudinea cu prevederile în cazul persoanelor fizice fiind evidente. Pentru încheierea acordului judiciar de interes public este necesară respectarea anumitor condiții stabilite expres de către legiuitor, și anume în cazul în care persoana juridică:

- nu a semnat anterior un acord judiciar de interes public;
- este învinuită de comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 243 (spălarea de bani), art. 244 (evaziune fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor), art. 325 (corupere activă), art. 326 (trafic de influență), art. 334 (darea de mită) Cod penal.

În Franța, legiuitorul a extins lista infracțiunilor săvârșite de persoane juridice, astfel că acest mecanism se aplică pentru învinuirea persoanelor juridice de comiterea următoarelor infracțiuni: corupere activă, pasivă, trafic de influență, evaziune fiscală, spălarea de bani și orice infracțiune conexă [3].

La încheierea acordului judiciar de interes public sunt instituite anumite condiționalități, și anume:

- recunoașterea de către reprezentantul legal sau reprezentantul desemnat al persoanei juridice a existenței faptului comiterii infracțiunii și a calificării juridice indicate în actul de acuzare;
- angajarea executării obligațiilor stabilite în acordul judiciar de interes public, în schimbul renunțării de către procuror la transmiterea cauzei penale în instanța de judecată;
- achitarea unei amenzi de interes public.

Subsecvent, având în vedere că, potrivit art. 59¹ Cod penal al Republicii Moldova, încheierea unui acord judiciar de interes public este un temei de liberare condiționată de răspundere penală, persoanelor juridice care au încheiat un asemenea acord, confirmat de către instanța de judecată, nu li se vor aplica pedepsele complementare sub formă de lichidare a persoanei juridice sau privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

În cazul în care acordul judiciar de interes public este confirmat de către instanța de judecată, acesta se plasează pe pagina web oficială a procuraturii și a instituției responsabile de monitorizarea persoanei juridice după pronunțarea de către instanța de judecată a încheierii de confirmare a acordului judiciar de interes public.

Perioada de monitorizare a persoanelor juridice care au semnat un asemenea acord este de trei ani, din momentul confirmării de către instanța de judecată a acordului judiciar de interes public. În perioada de monitorizare se supraveghează executarea obligațiilor instituite persoanei juridice în conținutul acordului judiciar de interes public.

Monitorizarea persoanelor juridice învinuite de comiterea infracțiunilor de corupție, care au încheiat un acord judiciar de interes public, este atribuită în competența Centrului Național Anticorupție [7]. De vreme ce procedura încheierii acordului judiciar de interes public este reglementată într-o manieră destul de meticuloasă, procedura de monitorizare a acordului de către Centrul Național Anticorupție nu este reglementată, nefiind instituit un mecanism cert de monitorizare, context în care se impune ferm necesitatea înlăturării neclarităților și atribuirea unor funcții bine determinate în acest context.

Ulterior confirmării de către instanța de judecată a acordului, procurorul va emite o ordonanță prin care suspendă condiționat urmărirea penală pe un termen de până la trei ani, în interiorul căruia persoana juridică se angajează să

execute obligațiile stabilite în acordul judiciar de interes public.

Dacă instanța de judecată nu confirmă acordul judiciar de interes public sau în cazul în care persoana juridică renunță la declarația de a încheia acordul de interes public, instanța va restitui procurorului demers cu documentele anexate, pentru continuarea urmăririi penale.

Informațiile obținute în cadrul negocierii acordului judiciar de interes public poartă un caracter confidențial, neputând fi folosite ca probe în niciun proces penal.

Concluzii

Tragerea la răspundere penală a persoanelor juridice, deși se efectuează pe baze generale, prezintă un șir de particularități vis-a-vis de răspunderea penală aplicată persoanelor fizice. Această particularitate determină existența unor norme speciale de procedură aplicabile în cazul instrumentării unui dosar penal intentat împotriva persoanelor juridice.

Anterior, legislația nu prevedea o procedură alternativă pentru urmărirea penală și înfăptuirea justiției în cazul persoanelor juridice, ultima neavând posibilitatea de a beneficia de asemenea facilități, precum reducerea din pedeapsa penală aplicabilă.

Prin instituirea unei asemenea proceduri, persoanele juridice învinuite de comiterea unei infracțiuni au posibilitatea de a semna o tranzacție cu procurorul în temeiul căreia persoana juridică este liberată condiționat de răspundere penală. În această manieră, persoana juridică manifestă o poziție activă în determinarea soluției de terminare a urmăririi penale și transmiterii cauzei în instanța de judecată, fie, eventual, de încetare a urmăririi penale în privința sa.

Astfel, acordul judiciar în interesul public reprezintă o procedură simplificată, menită să eficientizeze procesul penal, precum și să reducă semnificativ din durata proceselor penale în fața instanțelor de judecată și a pedepselor aplicate.

Cerințele pentru semnarea unui acord judiciar de interes public constau în: recunoașterea existenței faptului infracțional, a calificării juridice indicate în actul de acuzare, achitarea unei amenzi de interes public și repararea prejudiciului cauzat prin comiterea infracțiunii.

Un asemenea acord poate fi încheiat doar pentru infracțiunile prevăzute la art. 244 (evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor), 243 (spălarea banilor), 325 (corupere activă), 326 (traficul de influență), 334 (darea de mită) din Cod penal.

Condițiile ce au impus adoptarea procedurii acordului judiciar de interes public constau în eficientizarea procedurilor simplificate în procesul penal, precum și sincronizarea acestora prin introducerea unei noi proceduri simplificate aplicabile persoanei juridice.

Referințe bibliografice

1. Codul penal al Republicii Moldova. Nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 72-74.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 248-251.
3. Codul de procedură penală al Franței. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000039278942/2020-01-01 (vizitat 29.04.2024).
4. Dolea Ig. ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier, 2005. 962 p.
5. Dumitrescu F.-G. Unele reflecții de ordin teoretico-practic privind procedura de urmărire și judecarea infracțiunilor comise de persoanele juridice. În: *Realități și perspective ale învățământului juridic național: Culegerea comunicărilor*, 1-2 octombrie 2019, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2019. Vol.2. p. 564-574.
6. Legea pentru modificarea unor acte normative. Nr. 83 din 14.04.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr.154.
7. Legea cu privire la Centrul Național Anticorupție. Nr. 1104 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 209-211.
8. Păvăleanu V. *Drept procesual penal. Partea specială*. București: Lumina Lex, 2002. 636 p.
9. Theodoru Gr., Moldovan L. *Drept procesual penal*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979. 351 p.
10. Loi n° 2016-1691 du 9 décembre 2016 relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique. <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORF-TEXT000033558528> (vizitat la 30.04.2024).